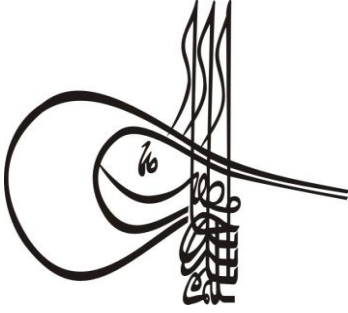

Turkish Studies

History

Volume 13/16, Summer 2018, p. 55-78

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13716>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

 Received/Geliş: Haziran 2018

 Accepted/Kabul: Eylül 2018

 Referees/Hakemler: Prof. Dr. Davut KILIÇ - Dr. Öğr. Üyesi Ahmet EDİ

This article was checked by iThenticate.

KIBRIS OLAYLARININ 1958 YILINDA ULUSAL VE YEREL BASINA YANSIMALARI

(ULUSAL BASINDA CUMHURİYET GAZETESİ - YEREL BASINDA BUGÜN GAZETESİ)*

*Arzu BOY***

ÖZET

Kıbrıs, sahip olduğu konumdan kaynaklı olarak bölgede söz sahibi olmak isteyen devletlerin dikkatini çekti. 1571'de Osmanlı hâkimiyetine geçene kadar Kıbrıs'ta çeşitli milletler hüküm sürdü. Kıbrıs, uzun süre Osmanlı hâkimiyetinde kaldıktan sonra Lozan Antlaşması ile İngiltere'ye ilhak edildi. 1925-1959 yılları arasında İngiltere'ye bağlı bir sömürge olarak yönetildi. Rumlar, bu süreçte adanın statüsünü değiştirmek ve Enosis'i uygulamak amacıyla girişimlerde bulundu. 1954'te Yunanistan Hükümeti, Kıbrıs konusunu BM'ye taşıdı. Bu süreçten sonra Kıbrıs'ta Rumların taşkınlıkları hat safhaya ulaştı. 1960'lara kadar Rumların taşkınlıkları artarak devam etti.

Konu araştırılırken yerel ve ulusal basından yola çıkıldı. Amaç olarak Kıbrıs olaylarının ulusal ve yerel basına nasıl yansıdığının ortaya çıkarılması hedeflendi. Ulusal basında Cumhuriyet gazetesi ele alınırken yerelde, Kars basınından Bugün gazetesi incelendi. Çalışmada 1958 yılı baz alındı. Bunun sebebi Kıbrıs olaylarının, özellikle EOKA terör örgütünün çıkardığı olayların bu yıl çok yoğun olmasıdır. EOKA, 1958 yılı ocak ayının başından itibaren Enosis'i gerçekleştirmeye çalıştı. Yılın son günlerine kadar bu davadan vazgeçmedi ve bölgede dehşet ortamı yaratarak bölge insanının huzursuz olmasına vesile oldu. İncelemeler esnasında Kıbrıs'ta meydana gelen olayların bütün çıplaklığı ile yansıdığı gazetelerde olaylar gün gün takip edilerek bölgedeki Türk halkının içler acısı durumu ortaya çıkarılmaya çalışıldı.

* Bu makale 4-6 Mayıs tarihleri arasında Urfa'da düzenlenen Tarih ve Kültür Sempozyumu'nda sunulan, özeti yayınlanan bildirinin tam metnidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi, El-mek: arzunar@hotmail.com

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Rum, 1958, Bugün Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi

REFLECTIONS OF CYPRUS EVENTS IN THE NATIONAL AND LOCAL PRESS IN 1958

(THE CASE OF THE CUMHURİYET NEWSPAPER IN THE NATIONAL PRESS AND BUGÜN NEWSPAPER IN THE LOCAL PRESS)

ABSTRACT

Thanks to its location, Cyprus has attracted the attention of states that wish to have a say in the region. Cyprus was ruled by several nations for a long time until the Ottoman rule in 1571. After a long period of Ottoman rule, Cyprus was annexed to England in accordance with the Treaty of Lausanne. Cyprus was ruled as a colony of England from 1925 to 1959. During that time, Greeks initiated many efforts for the Enosis purposes and to change the status of the island. In 1954, the Greek government brought the Cyprus issue to the UN. Afterward, the outbursts of the Greeks in Cyprus were on the rise. By the 1960s, the Greeks' outbursts dramatically escalated.

The study investigated this issue on the basis of the local and national press. It aimed to explore how the Cyprus events were reflected in the local and national press. It used the Cumhuriyet newspaper in the national press and the local Bugün newspaper in the Kars press. The study focused on the year 1958 because the Cyprus events, especially those initiated by the EOKA terrorist organization, were highly intense in 1958. EOKA tried to achieve Enosis as of January 1958. Until the last days of the year, they did not give up on their claim and created an atmosphere of horror in the region, causing the locals to feel uneasy. The study followed the events day by day in the newspapers that reported the bare realities of the events occurring in Cyprus, thereby disclosing the deplorable situation of the Turkish peoples in the region.

STRUCTURED ABSTRACT

The strategic location of Cyprus caused different nations to reign rule until 1571. The island came under the rule of the Ottoman Empire in 1571 and it was given to England with the Treaty of Lausanne. The island remained a colony of England from 1925 to 1959.

This study investigates the atrocities inflicted on Turks living in the area by the EOKA terrorist organization. The year 1958 was taken as basis as a lot of EOKA incidents took place in that year. Each page related to the abovementioned years in the national newspaper Cumhuriyet and Bugün which was a local newspaper published in Kars was examined one by one during the study. It was observed that the oppression inflicted on the Turkish public by EOKA in 1958 were reflected clearly in the pages of both newspapers.

Although there had been many dominant powers in Cyprus as it had been a center of interest for many nations throughout history due to its geographical location, it stayed under the rule of the Ottoman Empire for the longest period of time. England ruled there until 1960s after it was no longer under the rule of the Ottoman Empire. Although England made efforts to ensure equality in the area from time to time, it is clear that it favored the Greeks (Rum) all the time. There had been endless struggles between the Turkish and Greek populations in the area until the Republic of Cyprus was founded with the Zurich and London Treaties. There were strong traces of that struggle on the pages of *Cumhuriyet* and *Bugün*. All stages of the struggle were reflected in the newspaper pages and an incident that was clearly mentioned draws attention. Although the Turks living in Cyprus were always in favor of peace, the Greeks were after annexation and dragging the area into serious chaos by creating trouble all the time. In addition to their low quality of life, fear and hesitation became the most important traits of the Turks living in the island. Fear ran rampant and the people were distressed especially because of the EOKA organization.

This distress was so big that it started to manifest itself in the early months of 1958. The local British government turned a blind eye to the unspeakable acts of the EOKA terrorist organization and allowed them to provoke various incidents. Encouraged by the partial attitude of the local British government, EOKA increased their acts of terrors day by day. Starting in the early months, they continued the acts of terror in June as well. The Greeks in EOKA attacked the Greek neighborhoods in Cyprus on June 10. Four people were killed and eighteen people were wounded in those attacks.

The situation for the Turks who were having difficult times in Cyprus became worse each passing day. Hundreds of young Turks were forced out of their homes by the British and taken to concentration camps at gunpoint. They tried to dispel the mothers of the young Turks coming to the police station by firing gas bombs at them. Osman Örek who was the chairman of the Federation of Cypriot Turkish Associations and the secretary general of the Cyprus is Turkish Party sent a telegram to Adnan Menderes and told him about the ongoing incidents in the island.

The bloody war was going on between the Turkish Cypriots and the Greeks on June 13. Three big conflicts took place at the same time. The Greeks organized for dispelling Turks from the Gianelli village of Nicosia and seizing their properties and they attacked the village. The Turks tried to protect themselves against the attacks. The Turks had to engaged in some incidents as a reaction to the Greek attacks although they did not want to. It is observed that the Turks attacked the Greeks with all materials they could find as a reaction to the attacks of the Greeks.

The Greeks entered the houses of the Turks, killed defenseless people and looted their properties. One of those incidents was the attack on a Turkish house where a newly married Turkish couple was living. EOKA members knocked on the door of a Turkish home in the Greek part of Nicosia. They wanted water to drink from the woman opening the door. The woman was going to the kitchen to bring water when she was shot behind her back and killed. In the meantime, the statesmen of Greece, which was the representative of the Greek Cypriots, were trying to create a public opinion against the Turks in the international arena.

It is known that most of the people of British and Greek origin who were tried for the crimes they committed during the incidents in Cyprus were released for self-defense and other reasons. This is a result of the lax behaviors of the pro-British administration in the island. Cyprus, where many incidents such as killing innocent people while sleeping, driving trucks at people in the streets etc. took place, is like an organ of Turkey. Any incident happening in this area which is considered a part of Turkey and called the foster-land affects Turkey. In this sense, the government led by Adnan Menderes acted responsibly and followed the incidents closely in 1958. They mentioned the importance of Cyprus for Turkey in their various speeches aired in the media. Mr. Menderes said they would never change their mind about partition in his speeches given in the media.

They tried to ensure unity and peace in the area after the incidents that took place in 1958. The governor Foot, the Athens and Ankara ambassadors were invited to London in May 1958. The McMillan plan was declared on June 19. The first meeting leading to the Zurich negotiations was held in Paris among Turkey, Greece and England with the aim of solving the problems and the door was opened for the Zurich meeting. The Turkish and Greece ministers of foreign affairs held a meeting in the first week of February 1959. An independent Cyprus Republic was discussed. The Zurich Agreement consisting of 27 Articles was signed on February 11, 1959 which was followed by the London Agreement on February 19.

Keywords: Cyprus, Greek, 1958, Bugün Newspaper, Cumhuriyet Newspaper.

Giriş

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar Kıbrıs, uzun yıllar boyunca Osmanlı Devleti yönetiminde kaldı. Osmanlı Devleti'nin savaştaki yenilgisinin ardından Kıbrıs üzerinde hedefleri olan devletlerden İngiltere, Kıbrıs'a hakim olmanın yollarını aramaya başladı. Osmanlı Devleti'ne yönelik yakınlaşma politikasını takip ederek, Rus tehlikesi karşısında Türk -İngiliz ittifakını önerdi. (Kartal, 1996: 72) İngiltere, ittifak karşılığında Osmanlı Devleti'nden Kıbrıs'ın geçici olarak kendisine verilmesini istedi. Rusların işgal ettikleri yerlerden çekilmesi ile İngiltere'nin Kıbrıs'tan çekileceği konusunda karşılıklı anlaşma sağlandı. (Alasya, 1964: 150) Fakat I.Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin ittifak bloğunda yer almasıyla 5 Kasım 1914 günü İngiltere Bakanlar Kurulu, Kıbrıs'ı ilhak kararı aldı (Tarkan, 1975: 71) İlhak kararı ile 1877-1878 savaşı ile başlayan Anavatana göç hareketi bütün hızıyla artmaya devam etti. (Güler, 2004: 101-112)

Milli Mücadele'de büyük bir vatan savunması verildi ve akabinde yapılan Lozan Antlaşması'nın 20. maddesi ile Kıbrıs, İngiltere'ye bırakıldı.(Sarıkoyuncu, 2012: 86-101; Aktaş, 2017: 23-44) Kıbrıs'ın İngiltere idaresine verilmesinden sonra 10 Mart 1925'te İngiltere Kralı V.George, Kıbrıs statüsünü İngiliz taç kolonisine çevirdi. Adada yüksek komiserlik kaldırıldı ve yerine valilik makamı getirildi.1925-1959 yılları arasında Kıbrıs, İngilizlere bağlı bir sömürge olarak yönetildi.(Vatansever, 2012: 1487-1530) Bu süreçte İngilizler, genel olarak tavırlarını adada yaşayan Rumlardan yana koydu. Rumlar, 1928'de Yunanistan, İngiltere Rusya ve Fransa'ya nota vererek Enosis'i ortaya attı. (Açıkses, Cankut, 2014; 1241-1259) Enosis yolunda hareketlere girişti. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanistan faaliyetlerini arttırmaya başladı.1950 yılına gelindiğinde Rumlar, faaliyetlerine hız verince Türkiye, Kıbrıs Türkleri için mücadeleye koyuldu.1954 yılında Yunan

Hükümeti, konuyu BM'ye taşıdı. BM'nin konuyu genel kurulda görüşmeyi kabul etmesi Türk halkının büyük tepkisine neden oldu. BM genel kurulunda Yunanistan'ın "self determinasyon teklifi reddedildi. Bunu üzerine EOKA¹ örgütü Kıbrıs'ta çeşitli eylemler çıkararak adanın huzursuz ve güvensiz bir ortama dönüşmesine neden oldu. EOKA'nın yaptığı eylemler Kıbrıs Türkleri'nin inanılmaz sıkıntılar yaşamasına neden oldu. Özellikle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşundan önce 1958'de meydana gelen olaylar Kıbrıs'taki olayların ne boyuta geldiğinin ispatıdır. Cumhuriyet ve Bugün gazetelerine yansıyan haberler olayları günü gününe takip etmemize vesile olmaktadır. Aşağıda 1958 yılındaki olaylar birkaç ay şeklinde bölünerek aktarılmaya çalışıldı.

1.Ocak – Şubat - Mart Aylarında Yaşanan Gelişmeler

1958'in ocak ayının hemen hemen her sayfasında Kıbrıs mevzu edilmektedir. Ocak ayının daha ilk günlerinde Kıbrıs, Türk liderleri arasında sürekli olarak gündem konusuydu. Kıbrıs Türkleri lideri Dr. Fazıl Küçük, Türk Dış İşleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile temasa geçti ve ikili arasındaki görüşmeler 3 Ocak'ta basına yansıdı. Küçük, Zorlu'ya Kıbrıs ile ilgili hadiseler hakkında; On iki sene boyunca tedhiş hareketini önlemeye çalışan ve yerinde tedbirler alan Sir John Harding'in ayrılmasından sonra yerine gelen Sir Hugh Foot'un başka bir siyaset takip ettiğini dile getirdi. (Kopçu, Sakin, 2015: 137-157) Foot'un adada huzuru sağlayacağını söylemesine rağmen olayların ifade ettiği gibi gitmediğini, EOKA'nın dağıttığı broşürlerde hükümetin isteklerini yerine getirdikten sonra eski vahşetlerini uygulamaya koyacaklarını ilan ettiklerini söyledi. Akabinde konuşmasına şunları ekledi: İngiltere, Kıbrıs konusunda iyi niyetli olduğunu ortaya koyması için üçlü bir konferansa gitmenin yollarını aramalıdır. Konferansa Yunanistan katılmak istemezse Türkiye ile temasa geçmelidir. Mesele taraflar arasında objektif olarak çözümlenmelidir.

Türkiye Milli Talebe Federasyonu'na (TMTF) Kıbrıs meselesi ile ilgili olarak federasyonun tutumu hakkında yurdun her tarafından mektuplar gelmekteydi. Gelen mektupların içinde İstanbullu bir Rum'dan gelen mektupta TMTF'nin Kıbrıs davasını destekleyen Rum Patrikhanesi'ne ve Athenagoros'a çatmaları tenkit edilerek şunlar yazılıydı: *"Athenagoras bütün dünya tarafından tanınan ve sevilen bir şahıstır. Kıbrıs davasını desteklemek için elinizde tarihi coğrafi askeri ve etnik kozlar varken durumdan patrikhaneyi sorumlu tutmak faydasızdır. Patrikhane Türkiye'den giderse bunun zararı olacaktır. Bir kere patriği ziyaret için Türkiye'ye gelen birçok turist gelmeyecektir. Türk düşmanları buradan gidecek, Rumlar bunu Türkiye aleyhinde propaganda vesilesi olarak kullanabileceklerdir"*. (Cumhuriyet Gazetesi, 3 Ocak 1958, Sayı:12.012) Mektubu gönderen Rum büyük bir ihtimalle Rumlar ile Türkler arasındaki ilişkilerin düzelmesini isteyen biriydi.

Kıbrıs olayları çok vahim bir durum aldığı için İngiltere, Kıbrıs için bir plan hazırlığına koyuldu. Paris radyosuna göre Makarios ile görüşülerek yeni İngiliz planı devreye girecekti. (Cumhuriyet Gazetesi, 9 Ocak 1958, Sayı: 12.018) İngiliz planı şu şekildeydi: *"1-Britanya Hükümeti Kıbrıs halkının meşru mümessili olarak yalnız papaz Makarios'u tanımakta kendisiyle Londra'da görüşmelerin başlamasını muvafık bulmaktaydı. 2-Makariosla yapılacak müzakereler sonunda Kıbrıs'a muhtariyet verilecek ve İngiliz Hükümeti yalnız askeri ve dış politika meseleleri ile meşgul olmaya devam edecektir. 3-Bu on senelik devrenin hitamında (Self-determination) prensibinin tatbikine gidilecektir"*. (Cumhuriyet Gazetesi, 9 Ocak 1958, Sayı: 12.018) Gazetede, farklı gazetelerdeki köşe yazılarından bahsedilmekteydi. Mareşal Harding, Telegraph gazetesinde "Kıbrıs'ta Tedhiş Harekâtı" başlıklı yazısında çok önemli bir noktaya temas etti ve Kıbrıs hadiselerindeki bütün sorumluluğu Makarios'a yükledi. Harding, senelerce Rumların Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak için çaba sarfettiklerini 1955'den sonra ise şiddet yoluyla bunu yapmaya çalıştıklarını ifade etti. Gazetede habere göre Makarios şiddeti benimseyen bir kişilikti. EOKA

¹ EOKA: Ethniki Organosi Kyprion Agoniston-Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Örgütü. (Sönmezoğlu, F.(1991). *Tarafların Tutum ve Tezleri Açısından Kıbrıs Sorunu (1945-1986)*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Basımevi.

örgütünün lideri olan Grivas'ı adaya davet eden de Makariostu. İngiliz planı Kıbrıs'ta büyük bir infiale neden oldu. İngiltere Başbakanı Harold Mcmillan'a, Kıbrıs Türk'tür partisi Genel Sekreteri Osman Örek tarafından çekilen telgrafta Kıbrıs'ta kesinlikle huzurun sağlanması için taksimin gerekli olduğu vurgulandı.(Cumhuriyet Gazetesi, 9 Ocak 1958, Sayı:12.018)

Cumhuriyet gazetesinde Kıbrıs olaylarının dünya basınına nasıl yansıdığı hakkında da detaylı bilgi verilmekteydi. Cumhuriyet gazetesine göre Dailly Express gazetesinde yeni İngiliz planının yansımaları şu şekildeydi: *“Kıbrıs'a muhtariyet verilecek, Türkiye ve Yunanistan ile birleşmesi on yıl geri atılacak, kumanda heyetinde Çoğunluk ve üstünlüğün Türklerde olacağı daimi bir NATO üssü tesis edilecekti”*.Görüldüğü üzere İngiliz planı dünya basınında etkili bir şekilde yer aldı. Kıbrıs'a muhtariyet verilmesine karşı Türkiye taksim tezini ön plana çıkardı. (Şimşek, 2015: 249-262) 9 Ocak 1958'de Fatin Rüştü Zorlu, Türkiye'ye danışmadan adanın geleceği konusunda karar verilemeyeceğini belirtti. (Kapıcı, Sakin, 2015: 137-157) Cumhuriyet gazetesinde aynı gün EOKA'nın siyasi kolu PEKA'nın bir beyanname dağıttığı ile ilgili bir haber yer aldı. Beyannamede Kıbrıslı Rumların olaylar karşısında sükûnetini koruduğunu yetkili kişilerin olayları sonlandıracak tedbirler almadıklarını ve İngiliz Türk çatışmalarının arttığını adada huzurun artık sağlanamayacağı, sabırlarının tükendiğini ve İngilizlerin ve Foot'un onları aldattığı belirtildi. Bu beyanname iki şekilde yorumlanabilir. Birincisi EOKA'nın mücadeleye başlayacağını tehdit şeklinde bildirmek, ikincisi Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili konularda etkili olmaya çalışmak.(Cumhuriyet Gazetesi, 7 Şubat 1958,Sayı:12.047) Hangi seçenek olursa olsun ikisi de Kıbrıs Türkleri için büyük bir sorun teşkil etmekteydi.

28 Ocak'ta İngiliz askerleri tarafından şehit edilen üç Türk ile ilgili tahkikatın 21 Şubat'ta sona ermesinden gazetede bahsedildi. Özel mahkeme hakimi atılan kurşunların Türkleri öldürmek için değil de korkutmak için olduğunu söyledi. İngiliz Kuvvetleri Komutanı Kendrew, Lefkoşe'de bir gazeteciye verdiği beyanatta II. Cihan harbi sırasında çete reisi Grivas'ı çok iyi tanıdığını ve EOKA tekrar tedhiş hareketine başlayacak olursa İngilizlerin meydan savaşı vereceklerini EOKA'nın imhasını sağlayacaklarını ifade etti. Olaylara objektif bir bakış açısı getiren İngiltere'nin Morning Advertiser adlı gazetesi, 17 Şubat tarihli nüshasında Yunanistan'ın Kıbrıs'ta avantajlı bir durumda olmadığını, Kıbrıs'ın İngiliz hâkimiyetinden çıkması durumunda Türkiye'ye iade edilmesi gerektiğini duyurdu. (Cumhuriyet Gazetesi, 21 Şubat 1958, Sayı:12.061)

Ulusal basında, Kıbrıs olaylarının Kıbrıs basınına yansıdığı da belirtildi. Kıbrıs'ta basılan Halkın Sesi gazetesinde; Türklerin azınlıkta bulundukları köylerde Rumların tehdit kampanyasına giriştikleri, Gilanda ve Litrangazi de Rumların geceleyin silahlarla dolaşıp Türkleri korkutmaya çalıştıkları yer aldı. Bu olaylar son zamanlarda Türklerin azınlıkta Rumların çoğunlukta oldukları yerlerde oldukça fazla meydana gelmekteydi. Türklerin ve Rumların artık bir arada yaşamalarına imkan olmadığını gösteren örnek hadiselerden biride seyyar bir Rum tiyatro grubu tarafından sahneye koyulan “Sastave Eyirasın” isimli piyesti. Piyeste Türklere açık bir şekilde hakaret edildi. Piyesin ilk sahnesinde tedhişçiliğin önlenmesinde büyük hizmeti olan Türk polisler edepsizce cümleler kullanıldı. İkinci sahnesinde BM Kurulu canlandırılmaya çalışıldı ve Türk polisi eski püskü elbiseler içinde fesli olarak gösterildi. Piyesle izleyiciye verilmek istenen mesaj Enosis davası ile verilmek istenen mesaj ile birebir aynıydı. Mesaj kısaca şu şekildeydi: *“Türkleri önemsemeye gerek yoktur”*. Normal şartlarda Kıbrıs'ta bir piyes sahnelenmeden önce komiserlik dairesinden izin alınması gerekliydi. Kıbrıslı Türkler, en çok bu piyes için izin alınıp alınmadığını merak etmektedir.

14 Mart 1958'de Cumhuriyet gazetesinin sayfalarına vali Foot'un objektif olmayan tavrı şu şekilde yansıdı: Larneke civarındaki toplama kampında dört tane EOKA'lı kaçtı. Foot, son zamanlarda EOKA'lılara yapılması gerekenleri yapmadı ve bir kısmını serbest bıraktı. Kontrolleri gevşetilen tedhişçilere bir mesaj yollayarak rahat durdukları takdirde toplama kamplarının dağıtılacağı ifade edildi. (Cumhuriyet Gazetesi, 14 Mart 1958, Sayı:12.082) Görüldüğü gibi Kıbrıs'taki mahalli hükümetin Rumlardan yana olan tavrı aşıkardı. Yanlı tavrı gazetede çeşitli

örnekler ile ortaya koyuldu. Hadiselerle ilgili olarak yargılanan sekiz Türk çeşitli cezalara çaptırıldı. Bir Türk altı ay hapse diğer yedisi para cezasına çarptırıldı. Altı Türk'ü kurşunlayan ve elli yaşındaki kadını askeri araçla ezen İngiliz askeri berat etti. Kıbrıs'ın güneyinde bir köyde yaşasın EOKA ve ENOSİS diye bağırıldı. Ayrıca mahalli hükümet Lefkoşe'de Rumların geniş çaplı törenler yapmasına izin verdi. (Cumhuriyet Gazetesi, 25 Mart 1958, Sayı:12.093) Bu olaylar mahalli hükümetin yanlış tavrını ortaya koymaktaydı. Bu halde bile EOKA ve mahalli hükümet arasında zaman zaman gerginlik yaşandığı görülmektedir. Çünkü EOKA'nın isteklerinin sonu gelmedi ve adanın tamamının kendilerine ait olduğu fikrini ısrarla savunmaktaydılar.

2.Nisan – Mayıs - Haziran Aylarında Yaşanan Gelişmeler

Mahalli hükümet ve EOKA arasında yaşanan gerginlik bir mütarekeye bağlanmasına rağmen bir süre sonra İngiliz mahalli hükümeti ile EOKA arasındaki mütareke sona erdi. EOKA İngiliz mahalli hükümeti karşısında topyekûn harp ilan etti. 12 saat içinde ekseriyeti Magosa'da olmak üzere Kıbrıs'ta 6 sabotaj hareketi oldu. EOKA'cılar bombalar atarak resmi vasıta tesis ve binaları tahrip etti. Lefkoşe'de en kalabalık caddelerden birinde 35 yaşındaki Kristos Nentis tabancalı meçhul bir EOKA'cı tarafından yüz binlerce kişinin gözleri önünde katledildi. Katil adeta ellerini kollarını sallayarak kaçtı. EOKA'nın harekete geçişi, bilinçli olarak teşkilatın kuruluşunun üçüncü yıldönümüne isabet ettirildi. EOKA lideri Grivas imzasıyla dağıtılan mektupta şunlar ifade edilmekteydi: “ *Ne bize karşı kurulmuş olan utanç verici Anglo-Amerikan ittifakı ne de 2 haydut gibi karşımızda şantaj dolapları çeviren Türk-İngiliz Antlaşması karşısında yıkılacak değiliz. Uykularından uyandıkları vakit çok geç olacak*”. (Cumhuriyet Gazetesi, 2 Nisan 1958, Sayı: 12.101) EOKA'nın bu tavırları, örgütün huzurdan yana olmadığı gerilimden beslendiğinin en büyük kanıtlarından biridir.

Rum tedhişçilerin tekrar tehditler savurmaya başlamaları ve sabotaj hareketlerine girişmeleri üzerine Kıbrıslı Türkler müdafaa hazırlıklarını hızlandırdılar. Adadaki Türk köyleri âni Rum baskınlarına karşı hazırlıklı olunması hususunda uyarıldı. Atina'da Kıbrıslı solcu Rumlara mensup bir heyet tedhişçi lideri Makarios ile görüştü. Limosol Belediye Başkanı riyasetindeki heyet komünist Rumlarla sağcı Rumlar arasındaki gerginlik yeni bir infiale sebebiyet vermeden bir uzlaşma yolu bulunmasını talep etti. (Cumhuriyet Gazetesi, 3 Nisan 1958, Sayı:12.102) EOKA gün geçtikçe faaliyetlerini arttırdı. Lefkoşe'nin Eksoeta Köyü'nde Rum topluluklarına ateş açıldı. EOKA'nın yaptığı bariz olan bu olayda 4 kişi ağır yaralanarak hastaneye kaldırıldı. Sekiz kişinin de yarası hafifti. Yaralıların hepsi Rumdu. Kitehri Köyü'nde EOKA'cılar dört Rum'u tabanca ile yaraladılar. Ayrıca tedhişçiler Lefkoşe civarında bir İngiliz askeri kampının su pompasını bomba ile patlattılar. (Cumhuriyet Gazetesi, 5 Nisan 1958, Sayı:12.104) Basında görüldüğü gibi EOKA, adanın huzurunu kaçıracak yalnızca Türk halkına değil Rum ve İngilizlere de dehşet saçtı.

1 Nisan'da EOKA topyekûn olarak harp ilan etti. Son yirmi saat içinde iki cinayet işleyerek yedi bomba attı. Kıbrıs'ın batısında Baf kasabasında EOKA'cılar tarafından iki Rum öldürüldü. EOKA büyük olaylara sebep olmasına rağmen Foot'un kamplardaki EOKA'cılarını serbest bırakması onların iyice şımarmasına sebep oldu. İngilizlerin müsamahalı davranışları EOKA'nın taşkınlıklarının artmasına vesile oldu. Bu taşkınlıkların sebeplerinden biri de Makarios'un adaya girişini temin etmektir. Bu olaylarla ilgili olarak Ankara'nın kanaati, EOKA'nın yürüttüğü politikalarından birinin Foot vesilesiyle Türklerin sindirilme politikası yürütülmesidir. (Cumhuriyet Gazetesi, 7 Nisan 1958, Sayı:12.106) EOKA, otoritenin esnek tavırlarından yararlanarak zulümlerini arttırmaktaydı.

Kıbrıs olaylarının EOKA lehine çevrilmesine sebep olan olaylar yine 14 Nisan 1958'de gazetenin gündemindeydi. İngiliz askeri kamyonu bir polisi çiğneyerek öldürdü. Öldürülen Halil İbrahim adlı şahsın cenazesi acı bir şekilde toprağa verildi. Fazıl Küçük, basına yaptığı açıklamada adadaki durumun çözümlenmesi gerektiğini bu halin artık böyle gitmeyeceğini belirtti. 13 Nisan'da EOKA, Magosa ve Lefkoşe'de hükümete ait bir vasıta ve tesislere bombalarla sabotaj yaptı.

Magosa'da ordu levazım deposuna atılan bombalar, bina ve içindeki eşyaların tamamının tahrip olmasına yol açtı. Aynı gün batı Kıbrıs'ta Kseros da patlayan bomba, bir elektrik transformatörünü tahrip etti. (Cumhuriyet Gazetesi, 14 Nisan 1958, Sayı:12.113)

Adadaki İngiliz yönetiminin Rumlardan yana bir politika takip etmesinin yanı sıra adada asayiş sağlamaya görevli İngiliz askerinin yaptığı yanlışlarda suç olarak görülmedi. Kıbrıslı Türklerin yaptıkları nümayiş sırasında bindiği askeri vasıtanın şoförü olan onbaşıya emir vererek iki Türk'ün ölümüne sebep olan İngiliz Binbaşı Michael MacNail Boyd, İngiliz Divan-ı Harp tarafından suçsuz bulundu. Binbaşı mahkemede kendisini savunurken taşa tutulduğunu, otomobilini sürmese ateş edip daha fazla insanın ölümüne sebep olacağını, bu yüzden iki şıktan birini tercih ettiğini ifade etti. Bu savunmadan sonra binbaşının nefisini müdafaa ettiği ileri sürüldü ve mahkeme kendisini suçsuz buldu. (Cumhuriyet Gazetesi, 17 Nisan 1958, Sayı:12.116) Bu olay mahkemenin yanlış davranışına açık bir örnek teşkil etmektedir.

Kıbrıs'ın taksimi uzun bir süredir gündemdeydi ve bu yolda büyük mücadeleler verildi. Gazetede taksim yolunda olumlu bir adım şeklinde "Kıbrıs'ın Taksimine Doğru Mühim Bir Adım Atılıyor" başlıklı haberde Türk belediyelerinin hızlı bir şekilde kurulacağı bildirildi. Ardından EOKA'nın bir şubesi olduğunu ifade eden Rum belediyelerine ödenen paraların hiçbir şekilde Türk mahallelerine harcanmadığı vurgulandı. Bu yüzden Türk halkı, 1958 yılı vergilerini Rum belediyelerine ödemek istemedi. Bundan sonra Türk belediyeleri, vergileri tahsil ederek mahallelerinin kalkınması ile meşgul olacaktı. (Cumhuriyet Gazetesi, 23 Nisan 1958, Sayı:12.120)

Kıbrıs İngiliz idaresinin takip ettiği Rum yanlısı politika ulusal basına yansıdığı gibi Kars basınına da net bir şekilde yansıdı. Bugün gazetesinin 16 Mayıs tarihli basımında İngilizlerin EOKA örgütünde tedhiş hareketlerine katılan altı kişinin serbest bırakıldığını ve bunların serbest kaldıktan birkaç saat sonra maskeli EOKA'cılar tarafından bir Rum'un öldürüldüğü yazılıdır. Aynı tarihte Türk Mukavemet Teşkilatının beyannamesinde Foot'un Londra seyahatinin maliyeti açıklandı ve valinin EOKA tedhişçileriyle işbirliği yaptığı, adada Rumların arzularına göre bir idare sistemi teminine çalışıldığından bahsedildi. (Bugün Gazetesi, 16 Mayıs 1958, Sayı:72)

Kıbrıs meselesi Türkiye'nin sürekli olarak gündemindeydi. Adnan Menderes, sürekli olarak konuyla yakından ilgilenmekteydi. Kıbrıs Türkleriyle görüşen Menderes, taksimden asla vazgeçmeyeceğini bildirdi. Bu mesaj Kıbrıs Türktür Partisi lideri Dr. Fazıl Küçük ve Kıbrıs Türk Kurumları Fedarasyon Başkanı Rauf Denктаş vasıtasıyla adadaki ırkdaşlarımıza ulaştırılacaktır. Dr. Fazıl, Hilton Oteli'nde yaptığı konuşmada; İngiltere'nin Kıbrıs'a muhtariyet vermesinin Enosis davasına hizmet edeceğini, İngiltere'nin EOKA'yı muhatap kabul ettiğini bu yüzden niyetlerinin şüphe arz ettiğini ve İngilizlerin Rumların işine yarar uygulamalar yaptıklarını bunun da Türk menfaatlerini baltaladığı üzerinde durdu ve akabinde şunları söyledi: "*Seksen seneden beri İngiliz idaresi altında Kıbrıs'ta hak ve hukukumuzu kaybetmemek için büyük gayret sarfetmekteyiz. Bize azınlık muamelesi yapılmasına müsaade edemeyiz*". Konuşmasının devamında birkaç yıl önce muhtariyet fikrine asla yanaşmayan papaz Makarios'un bugün muhtariyete razı olmasında temiz bir niyet olmadığını vurguladı. (Bugün Gazetesi, 10 Haziran 1958, Sayı:93)

Kıbrıs olaylarına ulusal basında geniş yer verilmekteydi. Kıbrıs'taki her olay Türk basınında karşılığını anında buldu. 24 saat boyunca Lefkoşe'de sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Rumlar tarafından vurularak şehit edilen Peyker Necati'nin cenazesi yasağa rağmen binlerce kişi eşliğinde toprağa verildi. Lefkoşe'nin beş mil batısında bulunan Lakadamya Köyü'ndeki Türk azınlığın muhtarı Lefkoşe'ye telefon açarak Rumların Türkleri baskına uğrattığını bildirdi. Muhtarın telefonuna rağmen resmi makamlar tarafından her şeyin tertip eseri olduğu ve cinayetin Türkler tarafından siyasi havayı dağıtmak için işlendiği söylendi. Köye herhangi bir askeri birlik gönderilmedi. Kıbrıs'ta Türk halkı Rum saldırılarından dolayı büyük sıkıntı çekmekteydi. Türk halkının yaşadığı sıkıntı sadece Rumların saldırıları değildi. Halk açlık sıkıntısı da yaşamaktaydı.

Kıbrıs’da ortaya çıkan açlıkla ilgili olarak Denктаş, Türkiye’ye şu telgrafi çekti: “Kıbrıs’ta yiyecek kıtlığını gidermek için Türkiye’den İthalat meselesini acilen görüşmek üzere tüccar derneğinden bir heyet oraya geldi. Şimdiden lazım gelen yerlerle temasa geçerek zemini hazırlamanız rica olunur. Durum vahimdir. Moral yüksektir. (Cumhuriyet Gazetesi, 11 Haziran 1958, Sayı:12.169) Gazetede de görüldüğü gibi Türkiye, Kıbrıs ile yakından ilgilenecek yavru vatanda meydana gelen her türlü sıkıntıyı çözmek için mücadelesini verdi.

Kıbrıs olayları bütün canlılığı ile yerel basında da karşılığını bulmaya devam etti. Bugün gazetesine göre 10 Haziran’da EOKA’cı Rumlar Kıbrıs’taki Rum mahallelerine saldırdı. Saldırı sonucunda dört kişi öldü ve 18 kişi yaralandı. İngilizlerin yanlış politikaları yüzünden Türklere karşı gayet cüretkarca hareket eden Rumların bu hareketi sonucunda EOKA’cılar hapisten çıkarılmaya çalışıldı. Fatin Rüştü Zorlu tarafından İngiltere’ye verilen notada olaylar karşısında İngiliz Hükümeti’nin durumu soruldu. Notaya verilen cevapta Kıbrıs’ta dört şehir ve dört kasabada örfi idare ilan edildiği bildirildi. İngiltere’nin kaypak siyasetiyle adada Türkiye’ye bir üs verme şeklindeki teklifi güven telkin etmediği için Türk Hükümeti bu teklifi reddetti. Mısırdaki bulunan tedhişçi Makarios’un haziran ayı ortalarında Kıbrıs’a dönmesine İngiltere müsaade ettiği takdirde Kıbrıs’ta hiçbir zaman huzur sağlanamayacağı gazetedeki haberler arasındadır. (Bugün Gazetesi, 12 Haziran 1958, Sayı:96)

Kıbrıs’ta zor günler geçiren Türk halkının durumu her geçen gün biraz daha kötüye gitti. Kıbrıs’ta İngilizler tarafından yüzlerce Türk genci evlerinden zorla ve dipçik darbeleriyle toplanarak kamplara gönderildiler. Türk gençlerinin polis merkezine gelen anneleri üzerine gaz bombası atılarak dağıtılmaya çalışıldı. Türk anneleri polis karakolunu basarak binadaki İngiliz bayrağını indirip yaktilar. Türk anneleri; Foot, iyice bilmelidir ki barbarca metotlar kullanarak bizi Yunan hâkimiyetine sokmaya muvaffak olamayacaktır şeklinde düşüncelerini ifade ettiler. Kamplara sevk edilen Türk gençlerinin çok kötü muamele gördükleri dipçiklerle dövüldüğü görüldü. Kıbrıs Türk Kurumları Federasyon Başkanı tarafından Türk gençlerinin serbest bırakılması istendi. Serbest bırakılmadığı takdirde hiçbir mesuliyet kabul etmeyeceklerini söyledi. Kıbrıs Türk Kurumları Federasyon Başkanı, Kıbrıs Türktür Partisi Federasyon Başkanı ve Kıbrıs Türktür Partisi Genel Sekreteri Osman Örek, Adnan Menderes’e telgraf çekerek adadaki olayları aktardılar. Yine aynı şekilde NATO’ya ve BM Genel Sekreterine telgraf göndererek olayları protesto ettiler. Meselenin bir diğer tarafı da adada yardım isteyen Türklere İngiliz polisi tarafından Türk Hükümeti gelsin sizi kurtarsın denmesiydi. (Cumhuriyet Gazetesi, 12 Haziran 1958, Sayı.12.170) İngilizler, iki taraftan birini tercih etmeleri gerektiğinde hiç düşünmeden Rumları seçerek onların lehinde davrandılar. Zaman zaman bu haberde görüldüğü gibi Türk halkına karşı umursamaz ve sorumsuz davrandılar.

1958’in haziran ayında Kıbrıs Rum ve Türk cemaatleri arasındaki kanlı savaş devam etmekteydi. 13 Haziran’da adada üç büyük çarpışma oldu. Lefkoşe’nin Gionelli Köyü’nden Türkleri atmak ve mallarına el koymak için teşkilatlanan Rumlar köye saldırdı. Rumlar, Türklere ait bir çiftliğe saldırarak orayı yakmaya teşebbüs ettiler. Türkler kendilerini silahla savundular. Çarpışma sonunda iki Rum öldürüldü ve üçü de ağır yaralandı. Türkler, İngiliz tehdidi altında evlerine sokuldular. Aynı gün yine iki büyük hadise gerçekleşti. Rumlar Lefkoşe’nin Türk mahallesine toplu bir hücum gerçekleştirdiler. Türk evlerini ateşe verince iki taraf arasında büyük bir çatışma başladı. (Cumhuriyet Gazetesi, 13 Haziran 1958, Sayı:12.171) Bu olayların ardından Türkler azınlıkta oldukları yerlerden çekilerek kalabalık oldukları yerlere yerleştiler. Rumlar da aynı şekilde azınlıkta oldukları yerlerden çoğunlukta oldukları yerlere göç ettiler. Bu şekilde taksim, fiili olarak başladı. Kıbrıs’ta komünist AKEL² teşkilatı EOKA ile birleşti ve Makarios’u kendilerine lider seçtiler. AKEL’in beyannamesinde şunlar ifade edilmekteydi: “Türk tehlikesi karşısında Kıbrıs Rumları

² AKEL: Anorthotikon Komma Ergazomenou Lao-Emekçi Halkın İlerici Partisi. (Sönmezoğlu, F. (1991), *Tarafların Tutum ve Tezleri Açısından Kıbrıs Sorunu (1945-1986)*, İstanbul, İstanbul Basımevi.

arasında birliğı gerçekleştirmek için Makarios'u Kıbrıs Rum cemaatinin tek temsilcisi olarak tanımaktayız". (Cumhuriyet Gazetesi, 13 Haziran 1958, Sayı:12.171)

Bugün gazetesinin "İngilizler Rumlarla birlik olup Türklere saldırıyor" başlıklı haberinde; Adada Türkler ve Rumlar arasında çeşitli çarpışmalar olduğı Rumların Türklere satışması sonucunda galeyana gelen Türklerin ellerinde sopa, bıçak ve benzeri silahlarla Rum mahallelerine saldırdığı ve önlerine çıkan her şeyi yakıp yıktıkları yazılıdır. İlk hadise Rumların Türk haberler bürosuna bomba atmasıyla hareketlenen Türklere karşı Rumların saldırıya geçmesiyle başlayan çarpışma ile Magosa kapısı civarında yaşandı. Yapılan çatışmalarda Rumlardan iki kişi öldü, birçok kişi de yaralandı. Olaylar İngiliz polis ve asker müdahaleleriyle önlendi. Türk mahalleleri kordon altına alındı. Hükümet kontrolünde olan radyonun hadiselerden Türkleri mesul tutan yayınlar yapması Türk halkı tarafından nefretle karşılandı. Aynı günün akşamı Lefkoşe'nin hemen yukarısındaki Yenişehir isimli Türk köyüne Kızılbaş Köyü Rumları saldırdı ve yapılan mücadele sonunda Türkler, Rumları kaçırdı. Yine merkez ceza evinde Rum mahpuslar Rum gardiyanların yardımıyla beş Türk gardiyanını döverek ikisini ağır bir şekilde yaraladı. Polis raporlarına göre; Güney Kıbrıs'taki Larnaka şehrinde iki taraf karşı karşıya geldi ve çatışmalar yaşandı. Gazetede ki haberde şu şekilde olayları tanımlayan bir yorum yapıldı: " *İngilizler burada Çanakkale'nin intikamını alır gibi savaştılar*". (Bugün Gazetesi, 13 Haziran 1958, Sayı:96)

Türkler ve Rumlar arasındaki mücadele bir harp vaziyetini aldı. Türkler, Rum saldırılarına karşı olanca gücüyle mücadele etmekteydi. İki taraf arasında çıkan olaylar sonucunda biri çocuk biri kadın biri de polis olmak üzere üç Türk öldürüldü ve çok sayıda Türk de yaralandı. Türk halkı polisi öldüren kişiye saldırdı ve linç etti. Bütün bunlara rağmen İngilizler adada yaşananlara sessiz kaldı. Ayrıca Lefkoşe'nin Rum kesiminde bir Türk evinin kapısını çalan iki EOKA mensubu kapıyı açan kadından su istedi, kadının su getirmek üzere geri dönmesi üzerine kadın sırtından kurşunlandı. Silah sesine koşan eşi Ahmet Necati'de kurşunların hedefi oldu. Öldürülen eşler halk arasında milliyetçilikleriyle bilinmekteydi. Yaşanan bu elim hadiseden sonra hadiseler durmaksızın devam etti. Elli kadar Türk ailesi Türk liderler vasıtasıyla hükümete müracaat ederek Rum mahallelerinden Türk semtlerine taşındı. Çıkan olaylardan etkilenmemek için iki yüz kadar Türk okullarda yaşamaktaydı. Yine binlerce Rum ellerinde sopalarla Magusa'yı bastı. Türk köylerine hücumla kalktılar ve çarpışmalar esnasında Rum dolu bir kamyon Yusuf adında bir çocuğı ezdi. Ayrıca Lefke kasabasını basmaya giden 15 otobüs dolusu Rum, sopa ve baltalarla Türkler tarafından karşılandı. Yapılan mücadelede yirmi altı Rum ağır şekilde yaralandı. Baf'a hücum eden Rumlar, emniyet güçleri tarafından göz bombalarıyla önlendi. Lefke'ye yakın Ksero Köyü'nde bir düğün evine giren iki maskeli, Rumların üzerine ateş açtı ve açılan ateş sonucunda üç kişi öldü. (Bugün Gazetesi, 14 Haziran 1958, Sayı:97)

Rum saldırıları bütün hızıyla devam etti ve yirmi Türk köylüsü Lefkoşe kanlı köyden beş yüz Rum'un saldırısına uğradı. İki taraf arasında aniden saldırı başladı. Mücadele sonunda Türklerden on yedi Rumlardan otuz kişi yakalandı ve şehre gönderilerek içeri atıldı. Maras'ta ve Salamis'ta Türklere hücum eden EOKA'cılarla meydana gelen çarpışmalarda dört Türk kadını ağır şekilde yaralandı. EOKA'nın ini konumundaki gece kulüplerinde dolaşan bazı şayialara göre EOKA canilerinin lideri Grivas bir motorla Yunanistan'a geçti. Grivas'ın sürekli olarak Yunanistan ile bağılantı içerisinde olması Kıbrıs konusunda taraflı davranmasına sebep olmaktaydı. Bu esnada İngiliz büyükelçisi, Dışışleri Bakanı Zorlu tarafından bakanlığına çağrıldı ve kendisine taksim tezini içermeyen bir İngiliz planının kesinlikle kabul edilmeyeceğı bildirildi. (Bugün Gazetesi, 16 Haziran 1958, Sayı:98).

Kıbrıs meselesi ile ilgili olarak Yunan Dış İşleri Bakanı, NATO'daki Yunan Başdelegesi Melas ile devamlı temas halindeydi. Yunanistan, Nato'nun Kıbrıs konusunda arabuluculuk yapmasını kabul etmedi. (Alasya, 1964; 150) Genel Sekreter Speak, Atina'yı bu konuda ikna etmeye çalıştı. Yunan Dış İşleri Bakanlığı sözcüsü, Türkiye'nin EOKA ile ilgili şikayetlerinin, taksim

talebinin ve Kıbrıs ile ilgili diğer hususların asılsız olduğunu ve en ilginç EOKA ile alakalı olmadığını söyledi. (Cumhuriyet Gazetesi, 19 Haziran 1958, Sayı: 177) Sözcünün yaşanan onca gelişmelerin ardından EOKA ile alakalarının olmadığını söylemesi çok gülünç ve ilgi çekici bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Kıbrıs'ta Rum belediyesi Türkler aleyhinde faaliyetlerini sürdürmekteydi. Türk semtindeki eski belediye pazarının da Rum bölgesine ithali için azami gayret göstermektedir. Rum kesiminin belediye başkanı, İngiliz idarecisi Reddaway'ı görerek belediye pazarı ile Türk kesimindeki çarşının büyük bir kısmını Rum kesimine verebilmek için Mason-Dixon hattının Selimiye Camiine kadar geri çekilmesini istedi. Mason- Dixon hattı boyunca silahlı İngiliz birliklerinin devamlı olarak bulundurulmasını istediler. Bu gerçekleşirse Türk çarşısının büyük bir kısmı ve içinde Aziz Efendi Türbesi bulunan Türk belediye pazarı Rum kesimine ilave edilecekti. Böyle olması durumunda Türk cemaati arasında büyük bir infial yaşanabilirdi. Türk Kurumları Federasyon Başkanı Rauf Denктаş, Reddaway'a bir telgraf çekerek İngiliz idaresinin tek tarafı olarak hareket etmesini, Türk cemaati adına şiddetle protesto etti. Böyle bir hareket yapıldığında büyük hadiseler doğması muhtemel olacağını dile getirdi. Türk semtinde ve gayri menkulünün üstünde inşa edilen eski belediye pazarının tarafsız kalmasını ve Lefkoşe Türklerine hemen açılması gerektiğini dile getirdi. Bu sırada Rum zulmü devam etmekteydi. 22 Haziran'da üç çocuklu bir Rum kadınının evi gece Rumların hedefi oldu. Evini terk etmediği takdirde öldürüleceğinin söylenmesi üzerine kadın çocuklarını da alarak Türk semtindeki bir çadıra yerleşti. (Cumhuriyet Gazetesi, 23 Haziran 1958, Sayı:12.181)

Bugün gazetesinde Sahire Güldür, milli duyguları ortaya koyan bir yazı ile anavatanın Kıbrıs ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etti: *"Bu millet savaşta doğdu savaşta ölecektir. Kıbrıs ya vatanımız yahut mezarımız olacaktır. Ya Kıbrıs! Ya ölüm! Son sözümüzdür. Kıbrıs davası uğruna kefeni koynumuza şehitliği gözüümüze aldık".* (Bugün Gazetesi, 25 Haziran 1958, Sayı:107) 24 Haziran'da Kars'ta Kıbrıs davası için büyük bir miting düzenlendi. Mitinge büyük bir katılım vardı. Ayrıca Şükrü Güzel, gazetede duygulandırıcı ve mili kimliği ön plana çıkaran yazısında Kıbrıs için yazdığı şiirden iki dörtlük şu şekildedir:

Beni kurtarmazsan bundan,
Vebalim gitmez boynundan,
Diye Kıbrıs'ın koynundan,
Bir sesleniş vardır bize,
Bir sesleniş ki yürekten,
Buram buram tüterekten,
Yeşil gerek ruh gerekten,
Kıbrıs gerçek yardır bize.

Güzel, iki dörtlükten sonra dış devletlerin kaypak politikasından bahsetti. Ayrıca Türklerin, taksimi huzur olsun diye istediğini fakat Rumlar Kıbrıs'ta kan dökmeye devam ettikleri için artık Kıbrıs'ın tamamını istediklerini vurguladı. (Bugün Gazetesi, 25 Haziran 1958, Sayı:107)

3.Ağustos Eylül Ekim Kasım Aralık Aylarında Yaşanan Gelişmeler

Rumlar tarafından 21 Kasım 1949'da Enosis'in gerçekleşmesi umuduyla BM'ye başvurarak plebisit yapılması yolunda girişimlerde bulunuldu. Makarios'un başpiskopos seçilmesiyle Enosis'i gerçekleştirme yolunda umutlanan Rumlar, 1954'te Kıbrıs konusunu BM'ye taşıdılar. BM, Yunanistan'ın self determinasyon talebini reddetmesi üzerine EOKA eylemlere başladı. EOKA'nın eylemleri Kars basınına şu şekilde yansıdı. *"Lefkoşe'nin Magusa Kazası'nın Ayantronika Köyü'nde 35 yaşında Osman ve Cafer adlı iki Türk, Rumlar tarafından yaralanarak hastaneye kaldırıldı.*

McMillan, Foot ve müsteşarıyla birlikte Ankara'ya gelerek dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile görüştü. Kıbrıs'ın durumunun masaya yatırıldığı günün ardından Ankara'dan ayrıldılar. (Bugün Gazetesi, 11 Ağustos 1958, Sayı:143) Ankara görüşmelerinden sonra İngiltere Başvekili McMillan Kıbrıs'a gitti ve Lefkoşe'de Kıbrıs Türktür partisi lideri Dr. Fazıl Küçük ve Kıbrıs Türk Kurumları Federasyon Başkanı Rauf Denктаş ile görüştü ve bu kişiler Kıbrıs Türkleri'nin görüşünü McMillan'a bildirdiler. (Bugün Gazetesi, 14 Ağustos 1958, Sayı:146)

15 Ağustos tarihinde İngiliz Başvekâleti tarafından Kıbrıs ile ilgili olarak yedi yıl boyunca takip etmek istedikleri bir tebliğ çıkarıldı. Başvekil Horold McMillan, Yunanistan ve Türkiye başvekilleriyle görüştü. Aşağıdaki esasların tatbikine karar verildi.

-Vali mahalli şartların elverdiği ölçüde Rum ve Türk belediyelerin kurulmasına imkan verecekti. Seçim kütükleri hazırlanınca iki temsilciler meclisi için seçimler yapılması mümkün olacaktı. Adada barış sağlanırsa ihraç edilenler otonomi sisteminin uygulanması için adaya dönebilecekti.

-Temsilciler meclisi seçilir seçilmez bunlardan valinin konseyine temsilcileri seçmeleri istenecek ve bu konsey temsilciler meclisine bırakılmayan veya valinin tensibi için mahfuz kılınmayan bütün meseleleri ele alma salahiyetine sahip olacaktır.

-Türk ve Yunan hükümetleri konuyla ilgili olarak valinin başkan olarak bulunduğu bir konseyde üye olmaları uygun değildir.

- Vali ile temas halinde olabilecek ve vazifelerini yerine getirmek için kolaylıklara sahip olan mensup oldukları memleketler tarafından özel olarak seçilen mümessiller olması daha doğru olacaktır.

-Çifte tabiiyet meselesi daha sonraki zamanlarda halledilecek bir mesele durumundadır

-İngiltere'nin istediği iki esas vardır, bunlardan birincisi adada huzurun sağlanması. İkincisi iki taraf içinde en doğru kararın alınmasına çalışılmasıdır.

Vali Foot, aynı gün yayınladığı mesajda İngiltere'nin gayretlerinin farkında olduklarını ifade etti. Makarios'a adada huzurun sağlanması için adeta yalvardı. (Cumhuriyet Gazetesi, 16 Ağustos 1958, Sayı: 12.232)

Yeni İngiliz planı Yunanistan tarafından reddedildi. Yunanistan'ın ifadesine göre bu plan demokratik değildi ve köleliği getirmekteydi. (Cumhuriyet Gazetesi, 17 Ağustos 1958, Sayı:12.233)

İngiltere yaptığı bir açıklama ile Nato devletleri ile görüşüğünü açıklayarak yeni planını uygulamaya koydu. Kıbrıs'ta uygulanacak yeni planın esasları Bugün gazetesine göre şu şekildeydi:

-Türkler ve Rumlar için ayrı ayrı belediyeler ve belediye meclisleri oluşturulacaktır. – Önceki zamanlarda adadan sürgün edilen şahıs ve liderler geri dönebileceklerdir. – Türkiye ve Yunan hükümetlerini temsilen ada idaresine katılacak temsilcilerin selahiyetleri tahdit edilmiş ve bunlar normal birer elçi hüviyetini kazanmışlardır. – Teşrii meclisler ile 2 Türk ve 4 Rumdan müteşekkil icrai kuvvet adanın bir bütün olarak gelişmesini temin edecek mesai sarfedecektir. –Ada sakinleri İngiliz tabiyeti yanında Türk ve Yunan tabiyetlerini iktisap edemeyecektir.-Bu plan yedi sene süresince uygulamada kalacak yedi sene sonunda ne yapılacağı şimdiden tespit olunmayacaktır. 19 Haziran 1958'deki Kıbrıs planının hafif değiştirilmiş şekliydi³. İngilizlerin yeni Kıbrıs planından

³ McMillan'ın 19 Haziran 1958'de açıklanan planı "Ada'daki cemaatler ve ayrıca İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasında bir ortaklık kurulmasına dayanıyordu. Ada'nın barış ve refah içinde yaşaması ve terakki etmesi için Yunanistan ve Türk Hükümetleri, vali ile işbirliği yaparak birer temsilci tayin edecekler; Ada'da her cemaatin kendi işlerinde otonomisini kullanabileceği bir temsili hükümet sistemi kurulacaktır. Kıbrıslı Türk ve Rumlar çift tabiiyet kullanabilecekler, ada'nın statüsü yedi sene değişmeyecektir. Temsili hükümet ve cemaat otonomisi sistemi iki cemaat mümessilleri ve Yunan ve Türk Hükümet temsilcileriyle yapılacak istişarelerle çalışacaktır. Ada'daki olağanüstü tedbirler

dolayı Adnan Menderes İstanbul'daki İngiliz büyükelçisi ile görüştü. (Bugün Gazetesi, 18 Ağustos 1958, Sayı:149)

Yeni planın açıklandığı günlerde EOKA, tedhişçilik hareketlerinin başında çıkardıkları yangınlar gelmekteydi. Son zamanlarda EOKA, Türklere karşı başlattıkları bu hareketleri giderek arttırmaktaydı. Rum zulmüne dayanamayan köylerde yaşayan Türk halkı, köylerini terk etti. Terk edilen köyler çok geçmeden Rumlar tarafından dağıtılarak ateşe verildi. Bu konuda hükümetin gerekli tedbirleri almaması dikkat çeken bir noktadır. Rumların terk ettiği evleri, değil yakılması işgaline bile izin verilmez ve bu hususta ecele olarak kanunlar yürürlüğe konulurken Türk evleri için henüz ne yapılacağı konusunda düşünülmesi çok ilginçtir. Bugün gazetesinde hükümetin Rum vahşetine son vermesini beklemenin Rumlara cesaret vermekten başka bir şey olmadığı vurgulandı. Hükümetin olaylara son vermesini beklemeyi bir kenara bırakmak gerektiğini ve kafalarına yerleştirdikleri her gün papaz ve onun hempalarından aldıkları emirle biraz daha kabaran ve büyüyen kinlerini ne zaman söndürebilir ne de medeni milletlerin layık olduğu kanunlar unutturabilir şeklinde bir açıklama yapıldı. Akabinde bütün kötülükler, karşı tedbirlerin yürürlüğe konmasıyla ve cinayetleri sonlandıracak kanunların çıkarılmasıyla son bulacaktır şeklinde açıklama yapıldı. (Bugün Gazetesi, 20 Ağustos 1958, Sayı:154)

Aynı gün çıkan haberde Türklere giden yardım malzemeleri yerine ulaştırılamazken Kıbrıs'taki Rumlara Mısırdan tüfek, otomatik silah, makineli tüfek, çok miktarda mermi ulaştırmaya çalışan bir şilep tespit edildiği belirtildi. Şilep bir Rum armatörüne ait olup Makarios'un Mısır seyahatinde Nasırla yaptığı gizli anlaşmaya binaen silah naklediyordu. (Bugün Gazetesi, 20 Ağustos 1958, Sayı:151) Bu durum Mısır'ın Kıbrıs'daki Türklere bakış açısını ortaya koymaktadır.

Ulusal basında çıkan haberlerden Kıbrıs'ta mevcut yönetimin yanlı olduğunu gösteren çok fazla hadise vardı. Bunlardan biride Türkiye'den Kıbrıs'a giden gazete ve dergilerin Lefkoşe'ye alınmamasıydı. Lefkoşe'de Türkiye'den giden gazete ve mecmualar içeri alınmamaktaydı. Türklerin mağduriyetini gidermek için bu yasağın kaldırılması gerekiyordu. Aynı gün çıkan haberde Türklerin terk etmek zorunda kaldığı köylerde Rumların barbarlığından bahsedildi. Türklerin terk edilen evleri Rumlar tarafından yakılarak yıkıldı. (Cumhuriyet Gazetesi, 21 Ağustos 1958, Sayı:12.237) İngiliz planının açıklanmasından sonra EOKA tekrar faaliyetlerini attırdı. Planın asla uygulanmasına fırsat verilmeyeceği dağıttıkları bildirilerle ilan edildi. (Cumhuriyet Gazetesi, 22 Ağustos 1958, Sayı:12.238)

Kıbrıs'ta Baf Bölgesi'nin Rum Lazha Köyü civarında gece bir polis otomobiline bomba atıldı. Hadisede yaralanan olmadı fakat araba hasara uğradı. Bu olay Kıbrıs'ta mütareke imzalanmasından sonra ikinci şiddet hareketidir. Foot, adada tedhişin başlaması ve mütarekenin bozulmasının büyük felaketlere sebep olabileceğini söyledi. Ardından yine konuyla ilgili olarak şu sözleri ifade etti: *"Şu anda Makarios'a söylemek istediğim tek şey Kıbrıs'taki insanları çoğunun da benim gibi samimi şekilde sükûtu hayale uğramış olduklarını ifadededen ibarettir. Kendisiyle Atina'da görüştüğüm zaman siyasi noktalardaki görüş ayrılıklarının dışında onun da adadaki kanlı olaylara son verilmesini istediği intibahı edinmiştim. Şu anda en önemli mesele siyasi anlaşmazlıklara ne olursa olsun, adada yeniden anlaşmazlıklara başlanılmamasıdır"*. (Bugün Gazetesi, 21 Ağustos 1958, Sayı:152) Foot'un bu açıklaması EOKA reisi Grivas'a karşı bir nevi ihtar şeklinde algılanabilir. Bu olaylardan sonra bir İngiliz gazetesi Sunday Express Kıbrıs valiliğine Montgomeriyi teklif etti. Foot'un yerine İngilizlerin Kıbrıs valiliğine Nato'daki vazifesinden ayrılan Montgomeriyi

kaldırılacak ve iç idare yerli cemaatler tarafından yürütülecektir. Bu sistem iyi işlediği ve barış sağlandığı takdirde İngiltere adanın idaresini dost Türk ve Yunan Hükümetleri ile paylaşabilecektir. Kıbrıs Rum liderleri derhal ve Yunan Hükümeti ise kısa bir müddet sonra bu planı reddettiler. (Alasya, H.F. (1964). Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, ; Zeki, V. (1972). Kıbrıs Tarihi, Lefkoşe, Halkın Sesi.

teklif etmesi bir tesadüf olmayıp büyük ihtimalle Foot'un son zamanlardaki yaklaşımlarından kaynaklıdır. (Bugün Gazetesi, 21 Ağustos 1958, Sayı:152)

Kıbrıs'taki EOKA örgütü Müslümanların canlarına yönelik saldırılarının yanında mescit cami ve mezarlıklarına yönelik saldırılarda bulunmaktaydılar. Bugün gazetesinde, Türk halkının terbiye ve seciyesinin onlara aynı şekilde karşılık verecek kadar kötü olmadığı şeklinde bir yazı kaleme alındı. Yazıda Türk halkının soğukkanlı davranması gerektiği bunlara aynı metotla cevap verilemeyeceğini kilise olsun havra olsun herhangi bir ibadet yerine dokunulmayacağını onlara saygı gösterileceğini dünya milletlerine karşı tarihin en eski ve medeni bir milletin ecdadı olduğunu ispat etmek vazifesiyle karşı karşıya olduğu ifade edildi. (Bugün Gazetesi, 21 Ağustos 1958, sayı:152) EOKA'nın bütün bu şiddet taraftarı hareketlerine rağmen Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı, yayınladığı beyannamede EOKA tarafından herhangi bir saldırıda bulunulmaz ise hiçbir şekilde olay çıkarılmayacağı duyurulmaktaydı.(Cumhuriyet Gazetesi, 24 Ağustos 1958, Sayı:12.240)

Kıbrıs'taki olaylar dünya gündemine ve basına o kadar yansıdı ki aynı gazetenin yine "Kıbrıs Meselesi" başlıklı yazısında uzun zamandır devam eden Rum saldırılarının son zamanlarda arttığı ve Rum kin ve nefretinin demokrasi dünyasının nazarlarını üzerinde toplayacak bir problem haline geldiği belirtildi. Yine bu yazıda Yunanistan'ın barışa yanaşmadığı ve Kıbrıs'ta meydana gelen insanlık dışı olayların temsilcisi olduğu anlatıldı. Yazıda, İngiliz Hükûmeti'nin Rumların çıkardığı olayları Rumların istediği gibi şekillenmesine fırsat tanımaya hakkının olmadığı belirtildi. (Bugün Gazetesi, 26 Ağustos 1958, sayı:156)

Aynı gazetenin "Daha Neyi Bekliyorlar" başlıklı yazısında Kıbrıs idarecilerinin EOKA'nın zulümleri karşısında bir şey yapmadıkları ifade edildi. EOKA'nın Türk otomobillerini pusuya düşürdüğü ve hiçbir medeni devlet idaresinde eşine rastlanmayan cinayetlerin işlendiği belirtildi. Bir Türk otomobilinin pusuya düşürüldüğü sekiz kişinin yaralandığı ve sekiz yaşındaki çocukların kurşunlarla delik deşik edilmesi tehlikenin ne kadar büyük olduğunu bariz bir şekilde ortaya koymaktadır. EOKA'nın çoluk çocuk ihtiyar kadın önüne kim gelirse gelsin aynı vahşeti uyguladığı fakat hükümetin bütün bu olanlar karşısında sessiz kaldığı belirtildi.(Bugün Gazetesi, 27 Ağustos 1958, Sayı:157) Yazının devamında Kıbrıs'ta tam bir anarşi havası yaşandığı hükümetin hadiselerle yalnızca seyirci kaldığı, kasaba ve köylerde emniyet kalmadığı, kişilerin salimen yolculuk yapamadığı belirtildi. Adadaki huzursuzluğun son bulmasının adaya Türk ordusunun gönderilmesine bağlı olduğu izah edildi. (Bugün Gazetesi, 27 Ağustos 1958, Sayı:157)

Kıbrıs'ta EOKA korkusuyla yaşamaya devam eden Türk halkı o kadar büyük bir rahatsızlık içerisindeydi ki tarlasındaki mahsulünü bile zamanı geldiğinde toplamaya ve tarlaya çıkmaya korkuyordu. Çünkü EOKA canilerinin en büyük kahramanlık ve şecaati karşı karşıya dövmüşmek değil, insanları pusuya düşürmek ve köşe başlarında karanlıktan istifade ederek adam öldürmek bomba atmaktı. Mahsulünü toplamaya giden köylüyü öldürmesi ihtimal dahilindedir. Bu sebeplerden hükümet güvenlik tedbirlerini daha da bir attırmalıdır. Kenya'da iki senede biten terörizmin Kıbrıs'ta sonlandırılmaması ciddi ve hayret verici bir durumdur. Bu durumun sebebi olarak İşçi Partisi görülmektedir. Vali Sir John Harding'in EOKA'nın cinayetlerine son vereceği bir sırada kendisine dur emri verilmesi olayların sonlandırılmamasına sebep oldu. Yuvalarından birer birer çıkarılan katiller dur emrinden sonra tekrar saklanma fırsatı buldu. EOKA'nın zulmüne bir son verilmesi ve köylünün şehirlinin geçirdiği kara günler artık son bulmalı. Özellikle mahsullerin toplanacağı yerlerde hükümet gerekli tedbirleri almalı. Kanunu elinde bulunduran hükümet kanunları çiğnemeye cesaret edenlere gerekli cezaları verecektir. (Bugün Gazetesi, 29 Ağustos 1958, Sayı:159)

Kıbrıs Türkleri'nin acısı Anadolu halkı ve yöneticileri tarafından en derin duygular ile hissedilmekteydi. Başbakan Adnan Menderes Ankara radyosunda yaptığı konuşmada Kıbrıslı Türk vatandaşlara şu şekilde bir hitapta bulundu: "*Senelerden beri Kıbrıs'ta bütün medeni dünyanın gözü önünde cereyan eden kanlı tedhiş hareketleri bütün insanlık vicdanını muzdarip etti. Bu hareketler neticesinde adada ortaya çıkan can ve mal emniyetsizliğinden dolayı Kıbrıs'taki Türk cemaatinin*

son aylarda nefisini müdafaa etmesi, meşru haklarını kullanması kat'i bir mecburiyet haline geldi. Kıbrıs meselesinin kat'i hali için şeklinin tespitinde adalet nefasetin tecelli edeceğine inanmaktayız. Tedhiş hareketlerini mukadder neticenin istihsalini ne değiştirmesi ne de geciktirmesi mümkün değildir, kanaatindeyiz. Tedhiş hareketlerini maksatlarının istihsalı için bir vasıta olarak kullanmak isteyenlerin medeni âlemin ağır hükmüne maruz bulunduğundan şüphe olmayan bu hareketlerini artık durdurmak lüzumunu hissetmiş olacaklarını ümit etmek istiyoruz”.

27 Ağustos tarihinde yeni İngiliz Planı gündeme geldi. Türklerin aleyhinde bir durum yaratabileceği ifade edildi. Türk Hükümeti'nin İngilizlerin yeni Kıbrıs planı karşısında İngiltere'ye planda bazı değişiklikler yapılmasını önereceği açıklandı. Bu öneriler dikkate alınırca adadaki bazı mennuniyetsizliklerin ortadan kalkacağı dile getirildi. (Bugün Gazetesi, 27 Ağustos 1958, Sayı:157) Hariciye Vekili Fatin Rüştü Zorlu ve İngiliz büyükelçisi Sir James Bowker, arasında yapılan görüşmelerde Hariciye Vekili Zorlu, taksimi gerektiren bir işbirliği tezine bağlı kalınacağını bildirdikten sonra şunları söyledi: “İngiliz Hükümeti self determination prensibinin tatbiki halinde Türklerle Rumlara eşit haklar verileceğine ve bu takdirde taksiminde gerçekleşeceğine dair 19 Aralık 1956'da müstemlekeler nazırı Lennox Boyd'un yaptığı beyanatı tekrar teyit etti. Diğer taraftan İngiliz Hükümeti, bu planla adadan hükümetlerle cemaatler arasında bir işbirliğinin tahakkuk edebileceğini ve hem de her iki cemaat ve alakadar hükümetlerin bir arada çalışmasına başlangıç teşkil edecek bir iklimin teessüsünü ümit etmektedir. Türkiye Hükümeti yukarda belirttiğim nokta-i nazarını muhafaza etmekle beraber İngiltere Hükümeti'nin sarfettiği bu müsbet gayretler muvacehesinde, hüsnü niyetini göstermek için plan tatbikatında İngiliz Hükümetini desteklemeğe gayret etmeğe karar vermiştir”. (Bugün Gazetesi, 28 Ağustos 1958, Sayı:158)

Bugün gazetesinde Fazıl Küçük'ün yazılarına yer verilmekteydi, bir yazısında Rum polislerin bölgedeki tutumlarından bahsetti. Yazısında EOKA tarafından oğlu öldürülen bir anneye Rum polisi, oğlunun siyasetle uğraştığı için öldürülmesi gerektiğini söyledi. Adanın huzurunu sağlamaya çalışan bu kanun adamının küstahça hareketi, idarenin müsamahasından şımaran Rumların ne kadar korkusuzca hareket ettiklerini göstermesi bakımından önemli olduğunu vurguladı. Adadaki emniyet güçleri kanunları uygulamıyordu ve bu durum Türk halkına yönelik şiddeti arttırıyordu. İşlenen cinayet ve alçaklıklar, köylerdeki polis istasyonlarında Rum çavuş ve onbaşlıların bulundukları yerlerde gerçekleşmekteydi. Hükümet bu gibi polisler hakkında yapılacak en küçük şikayeti dikkate alarak onları görevden uzaklaştırma kararı almalıdır. Bir yerden alınıp diğer bir yere nakli Rumlara hareketlerinde daha fazla serbestlik kazandırmaktaydı. Bir polisin tarafsız davranması gerekirken 1955 Nisanından beri tedhişte en mühim rol oynayan Rum polisi oldu. Bunların evleri silah deposuna dönüştü ve resmi kıyafetlerini giyerek köy köy dolaştılar ve Rum halkını Türklere karşı kıskırttılar. Küçük, bölgenin huzuru için böyle polislerin hemen görevlerinden uzaklaştırılması gerekir şeklinde düşüncelerini dile getirdi. (Bugün Gazetesi, 4 Eylül 1958, Sayı:164)

Lefkoşe'de ayın 28'inde saat 16:00'da Türk semtindeki bir merkezi postanede bir paket içerisinde 36 libre ağırlığında bomba bulundu. Kıbrıslı bir Rum'a gönderildiği bildirilen bu paket bir Türk posta memuru tarafından taşındığı sırada fark edildi. Memur şüphelendi ve durum yetkililere bildirildi. Patlayıcı madde uzmanları paketi tetkik ederek içerisinde saatli bomba buldular. Bomba uzmanlar tarafından zararlı hale getirildi. EOKA'nın yürüttüğü bu hareket bu örgütün amaç ve niteliğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. EOKA'nın diğer taraftan Türklerin atalarından kalan milli serveti de yok etmeğe çalışmaktadır. Pera Köyü'nde 875, Anaya Köyü'nde 1800, Argetes Köyü'nde 360, Kakadamya Köyü'nde 760 İngiliz liralık evkafa ait zeytin ağacı yakıldı ve gövdeleri sökülerek başka yerlere taşındı. (Bugün Gazetesi, 29 Eylül 1958,sayı:185)

EOKA'nın çıkardığı olayların artmasıyla yapılan eleştirilerden dolayı hükümet, tedbirlerini arttırmaya başladı. Olay çıkardığı düşünülen Türklerden ve Rumlardan karışık olmak üzere birçok kişi yakalanarak içeri atıldı. İçeri atılan Türklerden büyük bir kısmı masumdu. Türklerin bir kısmı bir süre sonra serbest bırakıldı.(Bugün Gazetesi, 6 Ekim 1958, Sayı:191) Küçükün kaleme aldığı

makalede adada bir takım örgütlerin her fırsatta Türklerle ilgili kötü sözler sarfettikleri ve Türk tarihini lekelemeye çalıştıkları yazılıdır. (Bugün Gazetesi, 7 Ekim 1958,Sayı:192) İçeri atılan sonrasında serbest bırakılan mobilyacı Şakir Özel ile yapılan görüşmede suçsuz olmasına rağmen 62 gün boyunca içerde tutulmasını asla affedemeyeceğini ifade etti. Görüşmenin devamında genel olarak Türk tutuklularına kötü davranılmadığını fakat tıbbi tedavi eksikliğine parmak basan Özel, kendisinin kalp ve romatizma hastalığı olduğu için bu süre boyunca tedavi görmediği ve hastalığının ilerlemesinden bahsetti. İçerde mesleğini icra edemediği için maddi olarak zarar gördüğünü izah etti. (Bugün Gazetesi, 7 Ekim 1958, Sayı:192)

İngiliz İşçi Partisi mebuslarından Barbara Castlr Atina’da papaz Makarios ile görüştü. Görüşme esnasında Makarios, Türkiye’nin adaya temsilci göndermesiyle adadaki olayların çıkmaza gireceğini ve İngilizlerin tavrının Yunanistan ile Türkiye’nin arasını açtığını kurulacak olan Kıbrıs Devleti’nin Türkiye ve Yunanistan’a hiçbir şekilde bağlı olmamasını ifade etti. Self government teklifinde bulunduklarını ve bu şartlar ile adanın taksimine ya da Yunanistan’a ilhakına mani olmak mümkündür dedi. İngiliz ve Kıbrıs temsilcilerinin bir anayasa hazırlamaları ve muayyen bir denemeden sonra Kıbrıs’ın istiklaline kavuşmasını ileri sürdü. (Bugün Gazetesi, 1 Ekim 1958, Sayı:187) Kıbrıs Türkleri uzun bir süredir bölgeye bir Türk temsilcisinin atanmasını diliyordu ve Kıbrıs’a 1 Ekim’den sonra hükümet temsilcisi olarak Burhan İŞİN atandı. (Gazioğlu, 1960:160) İşin’in hükümet temsilcisi olarak bölgeye atanması Türkler arasında büyük bir sevinç yarattı. Konuyla ilgili olarak Kıbrıs Türk kurumları Federasyon Başkanı Rauf Denктаş, temsilciliğin kurulmasıyla Türkiye’nin Kıbrıs üzerinde hakları tanındı ve Kıbrıs idaresinde Türkiye’nin fiilen yer aldığını ifade etti. (Bugün Gazetesi, 2 Ekim 1958, Sayı:188).

EOKA, 5 Kasım 1958’de bir beyanname yayınlarak bu beyannamede belirtilen şartlar kabul edilirse tedhişe son vereceğini açıkladı. Beyannamede İngilizler tedbirleri kaldırır ve tehditlerden vazgeçilirse tedhişin sona ereceği belirtildi. Öte taraftan beyannamenin yayınladığı gün 17 yaşında bir İngiliz öldürüldü. (Bugün Gazetesi, 6 Kasım 1958, Sayı: 217)

Kıbrıs’ta işlenen cinayetlerin ardından adadaki sivil İngilizlerin silahlandırılması için harekete geçildi. Kıbrıs’ta EOKA’ya karşı hareketi idare eden Tümgeneral Kenneth Darling bir basın toplantısında sivillerin silahlanmasıyla ilgili şunları söyledi: “*Bu husus sivillerin arzularına bağlıdır. Silah istiyorlarsa bu silahlar kendilerine temin edilecektir. Hem de kendilerine tabanca kullanmasını öğretebiliriz*”. Muhafazakarlar tedhişçilere karşı daha sert hareket edilmesi gerektiğini ifade ettiler. Muhafazakar mebus Robert Speir’in Avam kamarasına sunduğu takrirden Kıbrıs’daki olayların durması için Kıbrıs’a bir askeri vali tayininin ön görmekteydi. (Bugün Gazetesi, 14 Kasım 1958, Sayı:225)

Birleşmiş Milletler siyasi komisyonu 3 Aralık 1958’de Kıbrıs ile ilgili müzakerelerde bulundu. BM’deki müzakerelerde Yunan Hariciye vekili Averoff’un adada Türkler ve Rumlar arasında bir geçimsizlik olmadığını söylemesi üzerine Zorlu, Kıbrıs’ın İngilizlere geçmesinden sonra adada Türk ve Rum cemaatleri arasında mücadele devam etmektedir.1880 tarihinden beri adada İngiliz yüksek komitesine verdikleri taleplernamele ada Türklerinin Rum Cemaati’nin tahakkümünü önlemeye çalıştıklarının bir ifadesidir şeklinde düşüncesini dile getirdi. (Bugün Gazetesi, 5 Aralık 1958, Sayı: 243)

EOKA her fırsatta şiddete başvurdu. İngiliz müstemlekeler vekili Lennox Boyd, Kıbrıs taksiminin muhafazakar ve İşçi Partisi tarafından istendiğini ve en iyi çarenin taksim olduğunu ifade etmesiyle EOKA saldırıları yeniden başladı. (Bugün Gazetesi, 16 Aralık 1958, Sayı:252)

Ankara Hariciye vekili Esenbel, Pariste yapılan Nato Konseyinden döndükten sonra ocak ayı içinde yapılması muhtemel üçlü konferansta dokuz yıllık Kıbrıs sorununa çözüm bulunacağını ifade etti. Dr. Fazıl Küçük Paris’ten dönüşte Amerika’nın Türk tezine destek verdiğini ve Türk tezini hem İngiltere hem de Amerika’ya açıkladığını söyledi. (Bugün Gazetesi, 23 Aralık 1958, Sayı:260)

30 Aralık'ta ulusal basında Kıbrıslı Türk lideri Fazıl Küçük ile Rauf Denktaş Lefkoşe'ye gittiler. Türkiye'ye döndükten sonra Kıbrıs'ta yaptıkları konuşmada şunları söylediler: “ *Bugün dünya artık Kıbrıs'taki Türk varlığının bulunduğunu anladı. Amerika'da yapmış olduğumuz toplantıda çok büyük ilgi gördük*”. Yakında üçlü bir konferansın yapılacağı bu üç memleketin toprakları dışında bir yerde aktedileceğini, artık EOKA'nın bitmiş olduğunu dile getirdiler. Ayrıca son sulh beyannamesinin her zamankinden farksız bulunduğunu, hazırlıklarını yapmak üzere bir sulhe tevessül ettiklerini, hükümetin emniyet güçlerinin azalmaması gerektiğini söylediler. Konuşmalarında taksimden bahsedilmedi. Küçük ve Denktaş, Kıbrıs'daki sorunların çözümünün tedhişçilik olmayıp diplomasi olduğunu belirtir. Son olarak da konuşmalarını Türk hükümeti Kıbrıslı Türklerin hakların çiğnenmesine katiben müsaade etmeyecektir şeklinde bitirdiler. (Cumhuriyet Gazetesi, 30 Aralık 1958, Sayı:12.368)

Londra'da yayınlanan Daill Express gazetesinin 22 Şubat'da yaptığı ankette adanın taksimi ilkesinin çoğunluğun isteği olması çok dikkat çekiciydi. Anket, İngiliz halkının taksimden yana olduğunu göstermekteydi. (Bugün Gazetesi, 26 Şubat 1958, Sayı:7)

Sonuç

Kıbrıs coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca çeşitli milletlerin ilgi odağı olduğu için bölgede bir hakim güç çeşitliliği yaşanmasına rağmen en fazla Osmanlı hakimiyetinde kaldı. Osmanlı hakimiyetinden çıkınca bölgede 1960'lara kadar İngiltere'nin hüküm sürdüğü görülmektedir. Bu zaman zarfında İngiltere zaman zaman bölgede eşitliği sağlama çabaları içerisinde bulunmasına rağmen gönlünün her daim Rumlardan yana olduğu açık bir şekilde ortadadır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu Züruh ve Londra Antlaşmalarına kadar bölgede yaşayan Türk ve Rum halkı arasında sonsuz mücadeleler yaşandı. Çalışma esnasında Cumhuriyet gazetesi ve Bugün gazetesinin her sayfasında bu mücadelenin izleri, kendini derinden hissettirdi. Gazete sayfalarına mücadelenin her aşaması yansıdığı gibi açık bir şekilde yansıyan bir husus da dikkati cezbe etmektedir. Kıbrıs'ta yaşayan Türk halkı her zaman barış ve huzurdan yana bir tavır içerisinde olmasına rağmen Rum halkı sürekli Enosis peşinde koşarak çıkardıkları olaylarla bölgeyi karanlık bir girdabın içine atmaktaydılar. Ada'da yaşayan Türk halkının yaşam kalitesinin zayıf olmasının yanı sıra, korku ve tereddüt en önemli vasıfları haline geldi. Özellikle EOKA örgütü sayesinde ada da korku kol gezdi ve insanların huzuru kaçtı.

Kıbrıs'ta meydana gelen olaylar sonucunda suç işlemiş olarak hakim karşısına çıkan İngiliz ve Rum asıllı olan kişilerin nefsi müdafaa yahut çeşitli sebeplerle serbest bırakıldıkları bilinmektedir. Bu durum adadaki İngiliz yanlısı idarenin esnek davranışının bir sonucudur. Hiç suçu olmayan insanların gece uykusunda öldürülmelerinden, sokakta üzerlerine kamyon sürülmesine kadar sayısız elem verici olayın yaşandığı Kıbrıs, Türkiye'nin bir uzvu gibidir. Türkiye'nin bir parçası olarak görülen yavru vatan olarak nitelendirilen bu coğrafya da çıkacak herhangi bir olay Türkiye'yi etkilemektedir. Bu bağlamda 1958'de Adnan Menderes Hükümeti konuyla ilgili hassas davranarak bölgedeki olayları yakından takip etti. Basına yansıyan çeşitli konuşmalarında Kıbrıs'ın Türkiye için öneminden bahsedildi.

1958 yılında yaşanan olayların ardından bölgede birlik ve barış sağlama yoluna gidildi.1958'in Mayıs'ında Vali Foot Atina ve Ankara büyükelçileri Londra'ya çağrıldı. 19 Haziran'da McMillan planı açıklandı. Sorunları halletmek üzere Züruh görüşmelerine varan ilk toplantı Paris'te Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında yapıldı ve Züruh toplantısı için kapılar aralandı. 1959 Şubat ayının ilk haftasında Yunan ve Türk Dış işleri Bakanları toplandı. Kıbrıs Müstakil Cumhuriyeti konuşuldu. 27 Maddelik Züruh Antlaşması 11 Şubat 1959'da imzalandı akabinde 19 Şubat'ta Londra Antlaşması imzalandı.

KAYNAKÇA

- Açıkses, E., Cankut, A.(2014), “Kıbrıs Meselesinin Tarihsel Gelişimi ve Uluslar arası Hale Gelme Sebepleri”, *Turkish Studies*, 9/4, ss.1241-1259.
- Aktaş, E.(2017). “Barış Harekâtına Kadar Kıbrıs Sorununa Kısa Bir Bakış”, *Turkish Studies*, 12/21, ss.23-44.
- Alasya, H. F. (1964). *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1964.
- Gazioğlu, A.(1960).*İngiliz İdaresinde Kıbrıs 1878-1960*, Kıbrıs, Ekin Basımevi.
- Güler, Y. (2004). “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Kadar Kıbrıs Meselesi ”, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.5, Sayı:1, SS.101-112
- Kapıcı, H., Z. Sakin, S.(2015). “Cumhuriyet Arşivi Işığında Yabancıların Bakış Açısıyla Türkiye'nin Kıbrıs Politikası”, *The Journal Of Academic Social Science*, Number:34, 2015,ss.137-157.
- Karal, E. Z. (1996). *Osmanlı Tarihi*, C.VIII, Ankara, TTK.
- Sarıkoyuncu D. E. (2012). “*Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası*” (1950-1960), *Akdemik Bakış*, C.6, Sayı:11, ss.86-101.
- Sönmezoğlu, F. (1991). *Tarafların Tutum ve Tezleri Açısından Kıbrıs Sorunu (1945-1986)*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Basımevi.
- Şimşek, D. (2015). “Kıbrıs Basınında Türk Mukavemet Teşkilatı ve Kıbrıs Meselesindeki Rolü (Halkın Sesi, Zaman, Bozkurt)”, *Turkish Studies*, 10/12, ss.249-262.
- Tarkan, M.T. (1975). *Kıbrıs (Genel Çizgileriyle)*, Ankara, Sevinç Matbaası,
- Vatansever, M. (2010).”Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.12, ss.1487-1530.

Süreli Yayınlar

1.Cumhuriyet Gazetesi

- Cumhuriyet Gazetesi, 3 Ocak 1958, Sayı:12.012.
- Cumhuriyet Gazetesi,9 Ocak 1958, Sayı:12.018.
- Cumhuriyet Gazetesi, 2 Nisan 1958,Sayı:12.101.
- Cumhuriyet Gazetesi, 3 Nisan 1958,sayı:12.102.
- Cumhuriyet Gazetesi, 5 Nisan 1958, Sayı:12.104.
- Cumhuriyet Gazetesi, 7 Nisan 1958, Sayı:12.106.
- Cumhuriyet Gazetesi, 14 Nisan 1958,Sayı:12.113.
- Cumhuriyet Gazetesi, 23 Nisan 1958,Sayı:12.120.
- Cumhuriyet Gazetesi, 11 Haziran 1958, Sayı:12.169.
- Cumhuriyet Gazetesi,12 Haziran 1958, Sayı.12.170.
- Cumhuriyet Gazetesi, 13 Haziran 1958, Sayı:12.171.
- Cumhuriyet Gazetesi, 13 Haziran 1958, Sayı:12.171.
- Cumhuriyet Gazetesi, 19 Haziran 1958, Sayı:177.

Cumhuriyet Gazetesi, 23 Haziran 1958, Sayı:12.181.
Cumhuriyet Gazetesi, 2 Ağustos 1958, 12.218.
Cumhuriyet Gazetesi, 3 Ağustos 1958, Sayı:12.219.
Cumhuriyet Gazetesi, 5 Ağustos 1958, Sayı:12.221
Cumhuriyet Gazetesi, 16 Ağustos 1958,Sayı:12.232.
Cumhuriyet Gazetesi, 17 Ağustos 1958, Sayı:12.233
Cumhuriyet Gazetesi, 21 Ağustos 1958, Sayı:12.237.
Cumhuriyet Gazetesi, 22 Ağustos 1958,Sayı:12.238.
Cumhuriyet Gazetesi, 24 Ağustos 1958,Sayı:12.240.
Cumhuriyet Gazetesi, 30 Aralık 1958, Sayı:12.368.

2. Bugün Gazetesi

Bugün Gazetesi, 13 Haziran 1958,Sayı:96.
Bugün Gazetesi, 14 Haziran 1958, Sayı:97.
Bugün Gazetesi, 16 Mayıs 1958, Sayı:72.
Bugün Gazetesi, 10 Haziran 1958,Ssayı:93.
Bugün Gazetesi, 16 Haziran 1958, Sayı:98.
Bugün Gazetesi, 25 Haziran 1958, Sayı:107.
Bugün Gazetesi, 1 Ağustos 1958, Sayı:135
Bugün Gazetesi, 4 Ağustos 1958, Sayı: 137.
Bugün Gazetesi, 11 Ağustos 1958, Sayı:143.
Bugün Gazetesi,14 Ağustos 1958, Sayı:146.
Bugün Gazetesi, 18 Ağustos 1958, Sayı:149.
Bugün Gazetesi, 20 Ağustos 1958, Sayı:154.
Bugün Gazetesi,20 Ağustos 1958, sayı:151.
Bugün Gazetesi, 21 Ağustos 1958, sayı:152.
Bugün Gazetesi,26 Ağustos 1958, sayı:156.
Bugün Gazetesi, 27 Ağustos 1958, sayı:157.
Bugün Gazetesi, 28 Ağustos 1958, Sayı:158.
Bugün Gazetesi, 29 Ağustos 1958, Sayı:159.
Bugün Gazeteisi, 4 Eylül 1958, Sayı:164.
Bugün Gazetesi, 29 Eylül 1958,Sayı:185.
Bugün Gazetesi, 6 Ekim 1958,Sayı:191.
Bugün gazetesi, 7 Ekim 1958,Sayı:192.

Bugün gazetesi, 1 Ekim 1958,Sayı:187.

Bugün gazetesi, 2 Ekim 1958,Sayı:188.

Bugün gazetesi, 6 Kasım 1958,Sayı:217.

Bugün Gazetesi, 14 Kasım 1958,Sayı:225.

Bugün Gazetesi, 5 Aralık 1958, Sayı:243.

Bugün Gazetesi, 16 Aralık 1958, Sayı:252.

Bugün Gazetesi, 23 Aralık 1958, Sayı:260.

Ekler

Ek 1: 15 Aralık Cumhuriyet Gazetesi Haberi

Ek 2: 12 Aralık Cumhuriyet Gazetesi Haberi

Ek 5: 16 Haziran Bugün Gazetesi Haberi